

Л.І. Лачкова, канд. екон. наук, проф. (*ХДУХТ, Харків*)

В.М. Лачкова, канд. екон. наук, доц. (*ХДУХТ, Харків*)

НОВЕ ПОКОЛІННЯ СТАНДАРТІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЇЇ ЯКОСТІ

Перехід до постіндустріального суспільства зумовлює низку проблем підвищення якості кваліфікаційних систем. Вимоги нової парадигми суспільного розвитку викликали формування стратегії освіти упродовж життя, для реалізації якої в Європейському Союзі сформульовані та вирішуються такі завдання: забезпечення порівнюваності кваліфікацій, які отримують громадяни різних країн; розширення можливостей освоєння кваліфікацій, визнання кваліфікацій, отриманих як у ході попередньої трудової діяльності, так і в результаті формального, неформального та спонтанного навчання для ефективного ринку праці в Європі тощо.

В умовах зростаючої академічної і трудової мобільності, наявності невизначеності, пов'язаної зі змінами у розвитку економіки та ринку праці, відбувається старіння одних професій і спеціальностей та виникнення нових. За таких умов взаємне визнання кваліфікацій на засадах їх порівнюваності та прозорості надасть змогу ефективніше вирішувати економічні й соціальні завдання суспільства.

Кваліфікаційні системи європейських країн постійно вдосконалюються. Істотними ознаками вдосконалення є: стандартизація змісту професій; застосування сучасних підходів до розроблення професійних стандартів, що ґрунтуються на компетентностях; відкритість кваліфікацій для усіх видів навчання тощо.

Значні зміни кваліфікаційних систем спричиняються також зовнішніми впливами і тисками. Під впливом глобальної економіки зростає роль міжнародного співробітництва, зокрема у формі міжнародних кваліфікацій, цінність яких набуває наднаціональної ваги.

Зазначені питання відображають політичні аспекти роботи над кваліфікаціями, актуальність яких чітко простежуються в пріоритетах програми «Європа–2020»: передова наука, лідерство у промисловості, суспільні виклики; і в новій програмі ЄС із фінансування досліджень та інновацій «Горизонт 2020», яка визначає пріоритетні напрями наукових досліджень у сфері освіти в Європі. Серед них – проблема

стандартизації в освіті. Актуальність цієї проблеми педагогічної науки і практики зумовлена тим, що вона спричиняється не тільки потребами підвищення якості та посилення контролю за зростаючою вартістю освіти, а й необхідністю поліпшення здатності освітніх систем досягати високих результатів на шляху до створення інноваційних та безпечних європейських суспільств рівних можливостей у контексті безпрецедентних перетворень і зростання глобальної взаємозалежності.

Тенденція до стандартизації в усіх ланках освіти працює на посилення прогнозованості розвитку цієї галузі, можливості перенесення (трансферу) та професіоналізації освітньої практики. Історично європейський соціоекономічний ландшафт характеризується Європейською соціальною моделлю (ESM), яка перебуває десь посередині між ринковими орієнтаціями і державно керованою економікою. Ключова роль у європейській соціальній моделі належить таким цінностям, як якість і рівність освітніх можливостей. Від учених очікується, що сучасні дослідження в усіх ланках освіти будуть спрямовуватися на обґрунтування нового ландшафту й архітектури освіти.

Об'єднуючі процеси європейського континенту та євроінтеграційні прагнення нашої держави зумовлюють гостру необхідність дослідження концептуальних засад та кращої практики стандартизації у сфері професійної освіти і навчання в країнах ЄС. З метою введення європейських стандартів та принципів забезпечення якості освіти з урахуванням вимог ринку праці до компетентностей випускників провідними фахівцями країни розроблено стандарти вищої освіти для кожного рівня освіти в межах кожної спеціальності відповідно до Національної рамки кваліфікацій (НРК). Зокрема, стандарти вищої освіти за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» для першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів вищої освіти введено в дію з 2019–2020 навчального року.

Нові стандарти вищої освіти є наступним поколінням стандартів і замінюють собою Галузеві стандарти вищої освіти (ГСВО), які розроблялись у 2002–2014 роках відповідно до законодавства. Стандарти базуються на компетентісному підході і поділяють філософію визначення вимог до фахівця, закладену в основу Болонського процесу та в міжнародному Проєкті Європейської Комісії «Гармонізація освітніх структур в Європі» (Tuning Educational Structures in Europe, TUNING).